

UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP

Forord

Denne oppgaven er skrevet ved Institutt for naturforvaltning, ved Universitetet for Miljø- og biovitenskap (UMB) våren og sommeren 2008. Den representerer punktum for en variert utdannelse som er bygget opp som følge av resultatene av en rekke tilfeldighet og noen mer eller mindre beviste og gjennomtenkte valg.

Masterprogrammet Utmarksbasert næringsutvikling kombinerer emner fra en rekke ulike fagfelt, som sosiologi, økonomi, juss og reiseliv m.m. Denne tverrfagligheten regner jeg som en stor styrke ikke bare i arbeidet med denne oppgaven, men forhåpentligvis også i fremtiden.

Jeg vil benytte anledningen til å rette en stor takk til alle som har bidratt i arbeidet med oppgaven. Spesielt takk til alle informantene i og rundt Målselv Fjellandsby, som har vært til uvurderlig hjelp. Jeg vil også takke veileder Ole Hofstad for hjelpen han har gitt meg underveis i arbeidet.

Til slutt vil jeg rette en stor takk til alle på Sus Scrofa som gjennom to år har bidratt til å skape et godt arbeidsmiljø, og ikke minst gode minner fra tiden på Ås.

Harstad 9. august 2008

Børge Weines

Sammendrag

I 2007 åpnet Nord-Norges største reiselivsdestinasjon i Myrefjell like utenfor Målselv. Her er det alpinanlegg, hyttefelt og en temapark. Statskog har investert millioner i denne temaparken, og er grunneier i området der utbyggingen skjer. Statskog er et statsforetak og skal ivareta naturinteresser, jakt og fiske samtidig som de skal levere resultater som en normal bedrift og gå med økonomisk overskudd. Dette kan av mange sees på som om at Statskog har til dels motstridende målsetninger. På den ene siden skal de gå med overskudd og tjene penger, på den andre siden skal de tjene idealistiske mål. Problemstillingen for oppgaven har derfor vært:

Har Statskogs potensielt motstridende målsetninger fått konsekvenser for etableringen og gjennomføringen av Målselv Fjellandsby?

For å svare på problemstillingen har det blitt formulert fire delproblemstillinger og en hypotese. Det har blitt benyttet kvalitativ metode, med dybdeintervjuer for innsamling av data.

Målselv Fjellandsby har sterk lokal forankring og er i høy grad basert på bruk og et kulturelt aspekt. Det er lite fokus på miljøverdier, selv om det er tatt hensyn til slike i utformingen av prosjektet. Til tross for dette har det ikke vært større konfliktsituasjoner underveis. Årsaken til dette kan være utbyggers opptreden og inkludering av andre aktører, samt delvis at anlegget er lokalisert til et naturområde som ikke regnes som spesielt viktig. Statskogs opptreden minner om en institusjonell organisasjon. Det er elementer av sosialt entreprenørskap å spore, men ikke noe som tyder på rendyrkede sosialt entreprenørskap.

Statskog har ikke vært delaktig fra starten, men har kommet til prosjektet underveis. Derfor har de ikke bidratt utover det man kan forvente av en likeverdig grunneier. Statskogs motiver i prosjektet er på den ene siden profittmaksimerende, men på den andre siden et ønske om å bidra lokalsamfunnet med å få i gang næringsutvikling og for å skape nye arbeidsplasser. Det kan virke som Statskog har prioritert økonomiske aspekter fremfor naturvern, men pga. prosjektets egenart og lokalisering er det ikke noe som tyder på at økonomiske motiver har gått på bekostning av naturvern eller jakt og fiske. Statskogs opptreden er derfor i tråd med de pålagte oppgaver og retningslinjer som gjelder.

Abstract

The biggest tourist attraction in Northern Norway is located in Myrefjell just outside of Målselv, and opened in 2007. It includes a skiing resort, areas zoned for recreational housing, and a theme park. Statskog has invested millions of Norwegian kroner in this theme park, and is one of the landowners in the area of expansion. Statskog is owned by the Norwegian government, and is chartered to take care of issues involving the environment, hunting and fishing as well as managing the business side of their operations.

Many consider these objectives to be contradictory in nature as Statskog is expected to both make a profit and earn money for their owner as well as serving idealistic goals. The main question in this thesis has therefore been:

What consequences, if any, has the contradictory objectives of Statskog had on the establishment and completion of the Målselv Fjellandsby project?

In order to answer this, I have formulated four questions and a hypothesis. The collection of data has been through qualitative methods, including depth interviews.

Målselv Fjellandsby has a strong local support, and is to a high degree based on usage of the local wilderness and a cultural aspect. There is little focus on environmental issues, even if they have been taken into consideration in the planning of the project. Despite this, there hasn't been any conflict situations during the project. The reason for this can be the contractors behavior and inclusion of other participants, as well as the facilities are located in an area that is not deemed very important. Statskogs performance gives the impression of an institutional organization. There are some trace elements of social entrepreneurship, but this does not seem to be a major focus.

Statskog has not been involved from the start, but joined the project after a while. Therefore their involvement is limited to what can be expected from an involved landowner. Statskogs involvement in the project has been motivated by a wish for profit, but also from a desire to stimulate economical growth in the local area, as well as creating employment. It might seem like Statskog has prioritized economical concerns over nature conservation, but because of the projects distinctive character and localization there is nothing that points to economical considerations have been taken on the expense of environment issues or the conditions for hunting and fishing. Statskogs behavior and involvement is therefore in line with their charter and guiding principles.

Innhold

1.	Innledning og problemstillinger	6
1.1	Aktualitet	6
1.2	Problemstillinger	7
2.	Teori	8
2.1	Entreprenørskap	8
2.1.1	Entreprenøren	8
2.1.2	Sosialt entreprenørskap	8
2.2	To- eller tredimensjonal forståelse av konflikter?	9
2.3	Organisasjonsteori	10
2.3.1	Det rasjonelle/instrumentelle organisasjonsperspektivet	10
2.3.2	Det institusjonelle organisasjonsperspektivet	11
2.3.3	Institusjonaliserte organisasjoner	11
2.3.4	Institusjonaliserte omgivelser	12
3.	Metode	13
3.1	Kvalitativ metode	13
3.1.1	Innhenting av data	13
3.1.2	Intervjuene	13
3.1.3	Intervjuguide	14
3.1.4	Bearbeidelse av datamaterialet	14
4.	Målselv Fjellandsby og Statskog SF	16
4.1	Målselv Fjellandsby	16
4.1.1	Generelt om Målselv	16
4.1.2	Fjellandsbyen	16
4.2	Generelt om Statskog	17
4.2.1	Historie	17
4.2.2	Organisering	18
4.2.3	Rettslig status	18
4.2.4	Økonomi	19
4.2.5	Statskogs SFs formål	19
4.2.6	Visjon og hovedmål	19
5.	Konsekvensvurdering av Målselv Fjellandsby	21
5.1	Landbruk	21
5.2	Reindrift	22
5.3	Naturmiljø	23

6.	Resultater og analyser	26
6.1	P1: Hvordan har ulike interesser blitt ivaretatt i utviklingen av Målselv fjellandsby? 26	
6.1.1	Konsekvensanalyser	26
6.1.2	Avbøtende tiltak	29
6.1.3	Statskogs involvering i planarbeidet.	30
6.1.4	Oppsummering	31
7.	P2: Hvordan har Statsskog ivaretatt sine målsettinger?	32
7.1.1	Oppsummering	35
7.2	P3: Hvordan opplever andre involverte aktører at Statskog har påvirket prosessen? 36	
7.2.1	Oppsummering:	38
7.3	P4: Hvilket organisasjonsperspektiv passer på Statskog i denne prosessen?	38
7.3.1	Oppsummering	41
8.	<i>Konklusjoner</i>	42
8.1	P1: Hvordan har ulike interesser blitt ivaretatt i utviklingen av Målselv Fjellandsby? 42	
8.2	P2: Hvordan har Statskog ivaretatt sine målsetninger?	42
8.3	P3: Hvordan opplever de andre aktørene at Statskog har påvirket prosessen?	43
8.4	P4: Hvilket organisasjonsperspektiv beskriver Statskog i denne prosessen?	43
8.5	Hovedproblemstilling	44
	Litteratur:	45
	Vedlegg	49

Figurliste

Figur 1	Den tredimensjonale modellen for konfliktforståelse (etter Daugstad et. al. 2006).....	9
Figur 2	Oversikt over regionen. Målselv Fjellandsby er lokalisert innenfor det røde feltet. (etter Opus 2008).....	16
Figur 3	Illustrasjon av alpinanlegget og Målselv Fjellandsby (www.malselv fjellandsby.no).	17
Figur 4	Målselv Fjellandsbys plassering innenfor den tredimensjonale modellen for konfliktforståelse (etter Daugstad et.al. 2006)	31

1. Innledning og problemstillinger

1.1 Aktualitet

Høsten 2007 fremla samerettsutvalget 2 sin innstilling til ny forvaltningsstruktur for Statens grunn i Nordland og Troms. Utgangspunktet for utvalgets arbeid er blant annet at statens rolle som grunneier i Nord-Norge er annerledes enn i Sør-Norge. I en evaluering av Statskog har ulikhetene i rettstilstanden mellom Sør-Norge og Nord-Norge blitt trukket fram som et trusselbilde som statens fremste agent for utmarksforvaltning må forberede seg på.

Rettstilstanden for statens grunn i Nord-Norge blir karakterisert som ”unntakspreget og foreløpig” (Sandberg 2006). I Nord-Norge finnes det ikke bygde- eller statsallmenninger og forvaltningen styres av staten ved Statskog og Fylkesmannen (Sande 2006).

I Målselv kommune er Statskog den klart største grunneieren og er i besittelse av ca 60 % av det totale arealet i kommunen. I 2007 åpnet Nord-Norges største reiselivsdestinasjon i Myrefjell like utenfor Målselv. Her er det alpinanlegg, hyttefelt og en temapark, Blånisseland, under bygging. Statskog har investert millioner i denne temaparken, og er grunneier i området der utbyggingen skjer.

Statskog er et statsforetak og skal drives etter vanlige bedriftsøkonomiske prinsipper. Det vil si at Statskog skal ha samme motiver som en vanlig bedrift, inntjening og overskudd er viktige mål. Samtidig skal Statskog ivareta og legge til rette for en rekke ulike brukerinteresser, som friluftsliv, naturvern og jakt og fiske. Dette kan av mange sees på som et paradoks, og som om at Statskog har til dels motstridende målsetninger. På den ene siden skal de gå med overskudd og tjene penger, på den andre siden skal de tjene idealistiske mål.

1.2 Problemstillinger

Jeg ønsker med denne oppgaven å se på hvordan Statskog deltar i destinasjonsutviklingen av Målselv Fjellandsby og om deres rolle som statsforetak påvirker prosessen med etableringen og gjennomføringen av prosjektet. Hvilke konsekvenser har Statskog SFs potensielle motstridende målsettinger medført for prosjektet og aktørene, hvilke erfaringer har de gjennom samarbeidet med Statskog?

Problemstillingen blir som følger:

Har Statskogs potensielt motstridende målsetninger fått konsekvenser for etableringen og gjennomføringen av Målselv Fjellandsby?

Hypotesen er: Statskog har i sin deltakelse i utviklingen av Målselv fjellandsby valgt å prioritere økonomiske hensyn foran naturvern og landbruksinteresser.

For å bedre svare på problemstillingen har jeg valgt å benytte følgende underproblemstillinger for å kunne begrense oppgavens omfang:

P1: Hvordan har ulike interesser blitt ivaretatt i utviklingen av Målselv Fjellandsby?

P2: Hvordan har Statsskog SF ivaretatt sine målsettinger?

P3: Hvordan opplever andre involverte aktører at Statskog har påvirket prosessen?

P4: Hvilket organisasjonsperspektiv beskriver Statskog i denne prosessen?

2. Teori

2.1 Entreprenørskap

2.1.1 Entreprenøren

En person som har startet en ny bedrift, blir ofte betraktet som en entreprenør. Entreprenører skaper muligheter for selvrealisering gjennom økonomisk aktivitet, og har et videre mål om å tilegne seg uavhengighet og kontroll gjennom å starte egen bedrift (Getz & Carlsen 2005).

Det finnes mange ulike definisjoner på hva entreprenørskap egentlig er, men oppsummert kan det sies at entreprenøren består av elementer av, eller roller som: risikotaker, kreativ, innovatør, opportunist, organisator (Deakins & Freel 2006). Schumpeter (1934) koblet entreprenøren med innovasjonsbegrepet, og mente at entreprenøren forsøker å skaffe seg en kortvarig monopolgevinst gjennom nyskaping eller ny kombinasjon av allerede kjente elementer, dette er omtalt som ”kreativ destruksjon (Schumpeter 1934).

2.1.2 Sosialt entreprenørskap

Sosiale entreprenører er en betegnelse på foregangsmenn og foregangskvinner i den sosiale sektor i det 21. århundre. De setter sine anstrengelser inn på de områder hvor myndighetene og det frie marked ennå ikke har klart å skape et tilbud av viktige varer og tjenester for de svake og fattige i samfunnet. Deres interesse er å skape økonomisk og sosial verdi. En sosial entreprenør er ikke en hvilken som helst gründer, og sosialt entreprenørskap er ikke tuftet på lysten å fremsette originale ideer. Vellykkede sosiale entreprenører bygger sine entrepriser på innovasjoner, og de viser både vilje og handlekraft til å ”utføre de nye kombinasjoner”.

Begrepet sosial entreprenør er fortsatt et relativt nytt begrep her til lands. Betegnelsen er hentet fra engelsk og amerikansk litteratur. (Sandal 2006)

Sosiale entreprenører er individer som benytter enten forretningsmessige profitt prinsipper basert på profesjonell ledelse, eller nonprofitt prinsipper i sin streben etter fundamentale sosiale endringer på det lokale plan. Sosiale entreprenører søker å berike menneskers livsførsel på det lokale nivå. Hovedhensikten med det sosiale entreprenørskap er å gjøre verden til et bedre sted for mennesker.

Sosiale entreprenører skiller seg fra forretningsentreprenører på mange måter og starter sine aktiviteter med en eksplisitt sosial hensikt i tankene. Det beste mål på suksess for sosiale entreprenører er ikke hvor mye profitt de kan gjøre, men i hvilken grad de skaper sosial verdi. Sosiale entreprenører søker frem muligheter til forbedringer i samfunnet og de gjennomfører endringer. Sosiale entreprenører opererer som endringsagenter i den sosiale sektor.

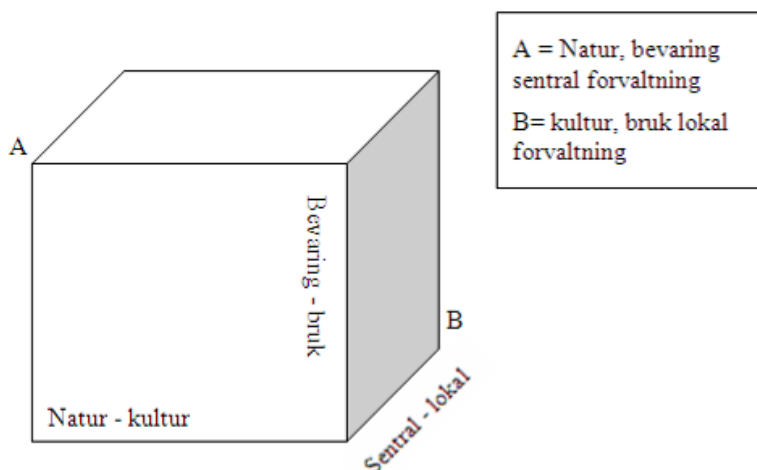
2.2 To- eller tredimensjonal forståelse av konflikter?

En interessekonflikt springer ofte ut av en knapphetssituasjon. Ego og Alter vil gjerne ha samme goder, men tilgangen på godene er ikke tilstrekkelig til at begge kan få oppfylt sine ønsker fullt ut (Aubert, 1964).

En stereotypisk fremstilling av konflikter omkring utbygginger eller lignende i verneområder, eller andre store naturområder, er en enten-eller sak; det er bruk mot vern (Daugstad, Svarstad & Vistad 2006). I slike saker kan det være mer hensiktsmessig å se på konfliktene med en tredimensjonal forståelse. Hver dimensjon kan betraktes som en lineær glidende overgang mellom to poler.

Bevaring vs. bruk,
natur vs. kultur og
sentral vs. lokal.
(Daugstad et. al. 2006)

Hovedsaken med
denne fremstillingen
blir derfor heller å
finne aktørenes
plassering langs disse
aksene og få frem
nyansene, fremfor å
finne hvilken pol de tilhører.

Figur 1 Den tredimensjonale modellen for konfliktforståelse (etter Daugstad et. al. 2006)

Bevaring - bruk

Klassisk skille ofte mellom økosentrisk syn dominert av langsiktighet og overbevisningen om at naturen vet best, og en antropo- eller teknosentrisk syn hvor naturen ses på som en ressurs for mennesker å benytte. Det kan ses på som om to typer rasjonalitet står mot hverandre, på den ene siden en "omsorgsrasjonalitet" basert på et fellesskapsideal, ansvarlighet og langsiktighet stilt opp mot "redskaps rasjonalitet" basert på profitt og lønnsomhet.

Natur – kultur

Denne dimensjonen kan illustreres som en linje fra det totalt urørte landskapet (teoretisk konsept?) via alle mellomfaser til det vi kaller kulturlandskap, landbruksformet natur/landskap. Posisjoneringen langs denne aksen vil påvirkes av hvilke kvaliteter i landskapet som vektlegges, er det "ren" og urørt natur og villmark, eller et område med spor etter menneskelig aktivitet.

Sentral – lokal

Denne dimensjonen viser til hvilket regime som styrer forvaltningen av området. Sagt med enklere ord, hvem som bestemmer hvilke kvaliteter med naturen som er verdt å verne/bevare og hvordan.

2.3 Organisasjonsteori

2.3.1 Det rasjonelle/instrumentelle organisasjonsperspektivet

Det rasjonelle organisasjonsperspektivet bygger på en forestilling om institusjonelle endringer som et resultat av organiserte og planlagte prosesser (Egeberg 1984). Avgjørelser blir i dette perspektivet sett på som resultat av beviste og målrettede valg mellom alternativer. Valget avspeiler organisasjonsledelsens mål og forventninger, og er et resultat av analytisk vurdering av ulike alternativer.

Organisasjoner ses på som instrumenter for ledelsen. Rasjonalitet skapes via organisasjonsstrukturen ved at atferd og ressurser kanaliseres mot mål som er satt opp på

forhånd. Organisering og samordning skaper problemløsningsevne og handlingskapasitet utover det som organisasjonsmedlemmene kunne klare på egenhånd (Brunsson og Olsen 1990). Perspektivet bygger videre på en forutsetning om at mennesket er begrenset rasjonelt (Simon 1965, Egeberg 1989).

Som oftest opptrer det instrumentelle perspektivet i en hierarkisk versjon, hvor rasjonelt design, kontroll og homogenitet blant politiske og administrative ledere understrekes (Christensen 1994). Dette blir også kalt et hierarkisk syn på lederskap og makt (Brunsson og Olsen 1990). Gjennom hierarkiske posisjoner har politiske og administrative ledere ansvaret for administrative vedtak og midler til å kontrollere prosessene. Det er ledelsen som tar initiativ, utreder, vedtar og iverksetter nye tiltak.

2.3.2 Det institusjonelle organisasjonsperspektivet

Felles for de ulike retningene innen dette perspektivet er skepsis til ”rasjonell-aktør teorier”. Institusjoner sees på som resultatet av en prosess som undergraver det instrumentelle ved å redusere handlingsrommet. Innen institusjonell teori opereres det ofte med to hovedretninger innen perspektivet. Det er for det første en retning med hovedvekt på organisasjoners institusjonelle identitet, gjerne forbundet med Selznicks (1957) studier. Den andre retningen fokuserer mer på drivkrefter i omgivelsene som årsak til avgjørelser i organisasjonen.

2.3.3 Institusjonaliserte organisasjoner

Organisasjoner oppfattes her som langsomt tilpassede i forhold til både indre og ytre forhold. Denne ”institusjonaliseringsprosessen” er en naturlig, uintentert og ikke planlagt prosess. Organisasjonen utvikler en bestemt kultur eller sjel og vil utvikle seg til å utgjøre et mål i seg selv, dvs. at den får egenverdi (Selznick 1957).

Lederskapets rolle i organisasjonen er å beskytte etablerte verdier og normer, men også sørge for at organisasjonen tilpasser seg endrede rammebetingelser. (Selznick 1957, Christensen 1991)

Ved å oppfatte organisasjoner som institusjoner legges det vekt på at atferd styres av kulturbestemte regler nedfelt i handlingsrutiner. Slike rutiner gir atferden regularitet og mening, og gjenspeiler relativt stabile verdier, interesser oppfatninger, forventinger og ressurser (Brunsson og Olsen 1990). Videre blir noen tenke- og handlingsmåter etter hvert tatt for gitt, og utelukker andre tolkninger og handlinger. Tidligere hendelser og nåværende struktur vil på grunn av institusjonelle trekk påvirke fremtidige endringer og historien får slik et stivhengig preg.

2.3.4 Institusjonaliserte omgivelser.

Institusjonalisering ses i dette perspektivet som en prosess hvor individer aksepterer en felles definisjon av den sosiale virkelighet, og hvor sentrale verdier, organisasjonsformer, prosedyrer og tenkemåter av aktørene etter hvert tas for gitt (Christensen 1991).

Institusjonelle omgivelser preges av at det finnes verdier og normer for hva som er akseptable og riktige tenkemåter. På grunn av den regellignende karakter og den allmenne utbredelse disse verdier og normer får, kalles de institusjonaliserte, rasjonaliserte myter (Christensen 1991).

3. Metode

For å få frem situasjonen slik den er formelt og samtidig belyse hvordan den oppfattes av de involverte aktørene har jeg valgt å kombinere kvalitative intervjuer med dokumentanalyse som metode. Dette gjøres for at jeg blant annet skal se på om det er forskjeller i det som er Statsskogs formelle hovedmål og oppgaver, og det som er den praktiske situasjonen i forbindelse med etableringen og utviklingen av Målselv fjellandsby. Dokumentstudier brukes til å beskrive den historiske utviklingen av Statskog og deres formelle oppgaver.

3.1 Kvalitativ metode

Jeg har valgt å benytte kvalitativ metode. Dette er metoder som brukes til analytiske beskrivelser og forståelse av sammenhenger. Problemstillingen legger opp til en analytisk beskrivelse av Statsskogs rolle i utviklingen av Målselv fjellandsby og Blånisseland, derfor er dette metode som følger naturlig av problemstillingen. Siden det på forhånd kan være vanskelig å se alle forhold som kan være av betydning for denne prosessen er det viktig å ha et fleksibelt opplegg. Da kan man korrigere underveis etter hvert som nye aspekter eller sammenhenger avdekkes (Dalen 2004).

3.1.1 Innhenting av data

For å skaffe primærdata er det minst tre ulike måter man kan gå frem på, dette er kommunikasjon med mennesker, observasjon av mennesker og dokumentstudier. Jeg har valgt å bruke kommunikasjon i form av individuelle intervjuer i kombinasjon med dokumentanalyser. Et dybdeintervju gjennomføres under fire øyne med en intervjuguide som utgangspunkt. Det betyr at spørsmålene er åpne og at informanten fritt kan uttale seg om det aktuelle temaet. Vanlig varighet på et slikt intervju er 1-2 timer. Dybdeintervjuet gir mulighet til å avdekke respondentens meninger og holdninger (Ryen 2002). I Målselv Fjellandsby er det et begrenset antall aktører og individuelt intervju er godt egnet for å avdekke deres holdninger.

3.1.2 Intervjuene

Styrken til kvalitativ metode er mulighetene den gir til å gå i dybden og avdekke forhold som ikke er åpenbare for enhver. Et eksempel på dette er de enkelte aktørenes meninger og

holdninger (Dalen 2004). Disse er relevante for hvordan Statsskogs rolle har vært gjennom utviklingen av Fjellandsbyen og hvordan dette har påvirket innovasjonsprosessen.

Det er mange ulike måter å strukturere intervjuer på. Jeg har valgt et såkalt naturalistisk intervju. Denne intervjutypen blir også kalt for konversasjon med en hensikt. I intervjuet kan man snakke både om fortid, nåtid og fremtid. I tillegg vil aspekter som sosiale – og kulturelle forhold og relasjoner kunne plasseres innenfor en bredere kontekst (Ryen 2002).

3.1.3 Intervjuguide

I prosjekter som bruker intervjuer som metode vil det være lønnsomt å utarbeide en intervjuguide. Dette er særlig viktig når en utfører halvstrukturerte intervjuer. Intervjuguiden inneholder sentrale temaer og spørsmål som til sammen skal dekke de viktigste områdene studien skal belyse. I utarbeidelsen av intervjuguiden brukes ofte det såkalte ”traktprinsippet” (Dalen 2004). Det vil si at intervjuene starter med en innledningsrunde hvor spørsmålene ligger i ytterkant av de mer sentrale og muligens mer følelsesladde temaene som skal tas opp. Etter hvert kan spørsmålene fokuseres og spisses mer mot hovedtemaene før de mot avslutningsfasen av intervjuet rettes mot mer ukontroversielle forhold igjen.

I utarbeidelsen av intervjuguiden var problemstillingen sentral for hvilke spørsmål og hovedtema som ble valgt i intervjuene. Jeg utarbeidet konkrete intervju spørsmål for å belyse problemstillingen fra flere sider. Selv om spørsmålene ble formulert på forhånd var hensikten at respondentene skulle kunne snakke fritt og ikke nødvendigvis i den rekkefølgen de ville. Intervju spørsmålene ble brukt som en veileder under intervjuene for å sikre at alle problemstillingene ble tatt opp. I tillegg brukte jeg oppfølgingsspørsmål ut ifra hva som kom frem underveis i intervjuet.

3.1.4 Bearbeidelse av datamaterialet

Analysering av innsamlet data er en viktig og kritisk del av forskningsprosessen. Evnen til å trekke ut relevant informasjon for å svare på problemstillinga står sentralt (Selnes 1999).

Datamaterialet fra intervjuene ble behandlet kronologisk. Intervjuene ble skrevet ut og gjennomgått systematisk. Sitater ble kategoriserte og skrevet inn i en matrise med respondentene vertikalt og kategorier horisontalt. Kategoriene ble formet med utgangspunkt i problemstillingene og følger samme inndeling som intervjuguiden. Dette var nødvendig for å kunne redusere den totale mengden data samt forenkle analysearbeidet.

4. Målselv Fjellandsby og Statskog SF

4.1 Målselv Fjellandsby

4.1.1 Generelt om Målselv

Målselv Fjellandsby

ligger i

Myrefjellområdet i

Målselv kommune.

Myrefjell ligger på

nordsiden av

Målselvdalen, mellom

Helgemaugen og

Mauken, se figur 2

Målselv ligger i Indre

Troms og E6 går

gjennom bygda. Det

er ca 130 km til

Tromsø, 160 til

Narvik og 180 km til

Harstad. I tillegg

ligger Bardufoss lufthavn 20 minutter fra Fjellandsbyen. Kommunen har rundt 6000

innbyggere og de fleste arbeidsplassene er tilknyttet forsvaret og landbruk. Nå har også

turisme blitt en større og viktigere næring i kommunen.

Figur 2 Oversikt over regionen. Målselv Fjellandsby er lokalisert innenfor det røde feltet. (etter Opus 2008)

4.1.2 Fjellandsbyen

Målselv Fjellandsby en ny, stor og spennende alpindestinasjon, like ved Bardufoss Lufthavn i Troms. Når anlegget er ferdig utbygget vil Målselv Fjellandsby romme 5 skitrek/stolheiser, et stort sentrumsområde med hoteller, foretninger og leiligheter, 1500 fritidsenheter, 90 hus i gammel stil i sentrumsområdet "Bygda" mellom Blånisselandet og sentrum, samt temaparken Blånisselandet i Målselv (Opus 2008). Dette vil bli Nord-Norges største reiselivsdestinasjon på vinteren.

Figur 3 Illustrasjon av alpinanlegget og Målselv Fjellandsby (www.malselv fjellandsby.no)

Anlegget åpnet november 2007 og november 2008 åpner temaparken Blånisseland.

Selskapet Målselv Fjellandsby eies av Målselv Utvikling AS, som har stått bak utbyggingen av anlegget. Målselv Utvikling er også aksjoner i Blånisselandet og eier Målselv Booking.

4.2 Generelt om Statskog

4.2.1 Historie

Statskog SF har tradisjoner tilbake til forrige århundre, men har vært gjennom noen organisatoriske endringer og navnebytter siden starten. I 1860 ble Statens skovvesen opprettet for å holde tilsyn med statens eiendommer. Forvaltningen av statens grunn lå fram til 1957 som en egen avdeling under landbruksdept. Da ble direktoratet for statens skoger (DSS) opprettet. DSS hørte fremdeles til under landbruksdept, men var et frittstående organ med eget styre og en statskogsjef som sto for ledelsen. Oppgaven var å forvalte statens skoger, statsallmenninger, opplysningsvesenets fond skoger, statens høyfjell og statens jord i Finnmark. Statskog SF ble opprettet 1. januar 1993 som en oppfølging av innstillingene til Hermannsenutvalget, "En bedre organisert Stat". Målsettingene til Hermannsenutvalget var å skape mer effektive tilknytningsformer mellom statsbedrifter og staten, samt å skape skarpere

skillelinjer mellom politisk innflytelse og forretningsmessig drift. Dette skulle gjøres ved å etablere og benytte ulike typer tilknytningsformer som var tilpasset den aktiviteten bedriften drev. Slik skulle det være mulig å skape klarere spilleregler mellom politikk og næring. Et av resultatene ble ny lov om statsforetak (30.08.1991 nr 71) som ligger til grunn for Statskog SFs organisering. Statsforetaksformen er tenkt reservert for de statlige virksomheter hvor næringsmessige sider er dominerende, men hvor aktiviteten likevel inngår i en overordnet sektorpolitisk målsetting. (Hjulstad 1994)

4.2.2 Organisering

Statskog SF er altså organisert med basis i lov om statsforetak. Statskog eies fullt og helt av staten, og den politiske styringen foregår gjennom foretaksmøtet som i utgangspunktet holdes en gang i året. Der møtes styret og landbruksministeren og føringene som skal gjelde for driften av foretaket kommende år blir vedtatt. Det er bare landbruksministeren som har stemmerett, og som dermed fatter alle vedtak. Departementet kan etter loven ikke utøve myndighet ovenfor foretaket utenom foretaksmøtet. Foretaksmøtet er således en slags generalforsamling for Statskog. Det kan imidlertid kalles inn til ekstraordinært foretaksmøte.

Det er styret som fatter alle avgjørelser som er knyttet til den daglige driften og det er Adm. Dir. som leder av styret som har ansvaret for dette. Sammensettingen av styret som består av 8 medlemmer bestemmes av foretaksmøtet dvs. landbruksdepartementet på vegne av staten.

4.2.3 Rettslig status

Som statsforetak er Statskog SF et eget rettssubjekt. Dette innebærer at foretaket selv har rettigheter og plikter, er part i avtale med så vel private som offentlige myndigheter, og har partsstilling ovenfor domstol og andre myndigheter, jfr. § 3. En konsekvens av dette er at en eventuell konflikt med andre juridiske personer ikke kan bringes opp til regjeringen, men må i stedet av en domstol. Ved omorganiseringen fra DSS til Statskog SF ble grunnbokshjemlene til de eiendommene som de hadde det fulle forvaltningsansvaret for overført fra landbruksdept til Statskog SF. Statskog SF har i dag altså eiendomsretten til disse arealene, og forvalter disse på vegne av staten. (Hjulstad 1994)

4.2.4 Økonomi

Organiseringen som statsforetak medfører et selvstendig budsjettansvar, hvilket vil si at Statskog SF er ansvarlig for sin egen økonomi og de løpende forpliktelser. Staten hefter imidlertid for gjelda. Et statsforetak kan ikke slås konkurs. Dersom Statskog SF ikke skulle klare å gjøre opp for seg må staten skyte inn de midler som er nødvendige for å dekke kreditorens krav.

4.2.5 Statskogs SFs formål

For å forklare Statskogs SFs rolle, er det fornuftig å ta utgangspunkt i den virksomheten Statskog SF er satt til av stortinget. I den daglige virksomheten styres Statskog SF gjennom en formålsparagraf som er formulert i stiftelsesdokumentet for Statskog SF datert 18. desember 1992 ble følgende formål for Statskog vedtatt:

”Statskog SF har til formål selv, gjennom deltakelse eller i samarbeid med andre, å forvalte, drive og utvikle statlige skog- og fjelleiendommer med tilhørende ressurser og annen naturlig tilgrensende virksomhet. Eiendommene skal drives effektivt med sikte på å oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat. Det skal drives et aktivt naturvern og tas hensyn til friluftslivet. Ressursene skal utnyttes balansert, og fornybare ressurser skal tas vare på og utvikles videre.” (Statskog 2006)

4.2.6 Visjon og hovedmål

Statskog har en visjon for sitt arbeid, denne visjonen danner utgangspunktet for hovedmålene som Statskog skal jobbe for å oppnå. Statskogs visjon er:

”Statskog skal ivareta og utvikle alle verdier på fellesskapets grunn.”
(Statskog 2006)

Med utgangspunkt i denne visjonen følger det tre hovedmålsettinger for Statskog:

- Bidra til å oppfylle nasjonale mål for bruk og vern av skog og utmarksområdene

- Stimulere og legge til rette for allmennhetens tilgang til jakt, fiske og annet friluftsliv
- Øke egen og andres verdiskaping i tilknytning til eiendommene, samt skape og sikre lønnsomme arbeidsplasser gjennom rasjonell og forretningsmessig utnyttelse av kompetanse, kapital og areal. (Statskog 2006).

Når Statskog har som formål og bedrive både naturforvaltning og næringsvirksomhet kan en spørre seg om disse to rollene kan forenes i alle tilfeller. En kan jo tenke seg at hensynet til fortjeneste i enkelte tilfeller vil kunne komme i konflikt med hensynet til naturen og bærekraftig utvikling. Aas (1994) forsøker å gi et svar på dette. Her presenteres det fem likeverdige hovedmål som skal gjelde for all aktivitet og virksomhet i Statskog, og som er utviklet med utgangspunkt i formålsparagrafen. Disse hovedmålene er delt inn i to grupper:

1: Ressursutnytting

- Utvikle fornybare ressurser
- Balansert ressursutnyttelse

2: Effektiv drift

- Tilfredsstillende økonomisk resultat
- Rett kvalitet på resultatet
- God personalpolitikk

I utgangspunktet skal disse målene være likeverdige, men ifølge Aas (1994) skal hovedmålene i gruppe 1 ha prioritet dersom det skulle oppstå konflikt mellom målene. For øvrig kommer man ikke vekk fra at Statskog har en todelt rolle i slike spørsmål, og at avgjørelsene avhenger av den politikken som til enhver tid hersker i Statskog SF. Det må også være forutsetningen når Statskog har en formålsstyring som dette. Denne ”dobbeltrullen” skulle imidlertid i prinsippet ikke være stort annerledes enn den som en hvilken som helst annen grunneier i utmark har (Aas 1994).

5. Konsekvensvurdering av Målselv Fjellandsby

I forbindelse med arbeidet med reguleringsplanen for Målselv Fjellandsby ble det utarbeidet konsekvensanalyser over området. Det ble laget tre rapporter som tok for seg virkningene inngrepet ville kunne medføre for landbruk, reindrift og naturmiljø. Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) på Lillehammer har utarbeidet rapportene. Konsekvensen av inngrepet er gradert på en skala fra ubetydelig via liten negativ konsekvens, middels negativ konsekvens, stor negativ konsekvens til meget stor negativ konsekvens. Under følger en presentasjon av de viktigste funnene.

5.1 Landbruk

NINA har vurdert konsekvensene av utbygging av Målselv fjellandsby vil ha for landbruket i området. Selve utbyggingen vil legge beslag på et begrenset område i vestre deler av Maukenmassivet.

I konsekvensvurderingen er det vurdert at utbyggingen vil medføre forstyrrelser på sauedrifta i området, i tillegg til beitetapet. Tilvenning til endret beitebruk vil føre til merarbeid for næringa, det kan bli aktuelt med transport av beitedyr (Granmo & Tømmervik 2006).

For skogbruket er det meste av skogen som vil bli berørt hugstmoden skog på middels bonitet, samt noen furumoer. De brukerne som mister over en tredjedel av sin produktive skog, leier ut sitt jordbruksareal til andre. For skogbruket er omfanget av inngrepet vurdert til middels, verdien for skogbruk er middels, og konsekvensene til middels negativ (Granmo & Tømmervik 2006).

Det planlagte inngrepet berører et viktig beiteområde som har en mosaikk av ulike beitekvaliteter. Områdets kvalitet er avhengig av at det er lite forstyrrelser og at sauen får lov til å gå i ro og utnytte beitene som finnes innenfor området. området betegnes som et av kjerneområdene og et av de mest attraktive beiteområdene innenfor Mauken beitelag. Den samlede verdien av området er derfor vurdert til stor (ibid).

Med hensyn til de totale konsekvensene for landbruket er omfanget av inngrepet vurdert til stort negativ, verdien for landbruk er vurdert til stor, og konsekvensen til stor negativ. Ulempene ved utbyggingen kan reduseres ved et nært samarbeid mellom saueneæringa, tiltakshaver og kommunen. Velvilje i planlegginga og i anleggsperioden vil kunne redusere ulempene som følger av tiltaket (ibid). I tillegg er det en listet opp en rekke avbøtende tiltak som kan gjennomføres for å redusere konsekvensene med utbyggingen.

5.2 Reindrift

Ifølge konsekvensutredningen laget av NINA berører inngrepet et viktig vinterbeiteområde som har en mosaikk av ulike beitekvaliteter. Områdets kvalitet er avhengig av lite forstyrrelser og at reinen får lov til å gå ro og utnytte vinterbeitene som finnes innenfor området. NINA betegner området som et kjerneområde og det mest attraktive vinterbeiteområdet innenfor Mauken reinbeitedistrikt. I tillegg til beiteland brukes den vestre delen av Mauken som oppsamlingsområde før og under vårflyttingen. Den samlede verdien av området er derfor vurdert til stor (Danielsen & Tømmervik, 2006).

Det direkte tapet av utbyggingen er av NINA beregnet til 4821 forenheter som gir et redusert antall reinbeitedøgn på 2411, dette tilsvarer 27 rein i Mauken reinbeitedistrikt. Inngrepet vil utover det direkte beitetapet medføre at beitelandet vest for Myrefjell blir avstengt fra rasjonell beiteutnyttelse. Dette medfører en reduksjon i reintallet på 98. i tillegg vil ferdsel i området kunne forstyrre (Danielsen & Tømmervik, 2006).

Konsekvensutredningen påpeker at selv om selve utbyggningsområdet utgjør et mindre arealmessig inngrep i Mauken reinbeitedistrikt, kan effektene innenfor området bli omfattende. De natur og vegetasjonstypene som berøres er i hovedsak vurdert til å ha stor verdi for reinbeite. Det totale beitetapet er vurdert til å kunne bli 48 000 reinbeitedøgn, den totale kapasiteten i området ble vurdert til 345 455 reinbeitedøgn, så den totale beitetapet utgjøre en betydelig andel av reinbeitekapasiteten innenfor distriktet. NINA vurderer derfor omfanget av inngrepet til å være stort negativt (Danielsen & Tømmervik, 2006).

Det påpekes at det er en del usikkerhet knyttet til beregningene og vurderingen. Den totale aktiviteten i området kan påvirke konsekvensen ytterligere. Det største usikkerhetsmomentet i denne sammenhengen er den militære aktiviteten i området. Omfanget av inngrepet er vurdert til stor negativ, verdien for reindrift er vurdert til stor. Konsekvensen av inngrepet er derfor vurdert til meget stor negativ (Danielsen & Tømmervik, 2006).

5.3 Naturmiljø

Den botaniske undersøkelsen viser at mesteparten av planområdet består av vidt utbredte natur- og vegetasjonstyper med svært få registrerte arter som er sjeldne på lokalt eller større nivå. Potensialet for sjeldne arter vurderes i tillegg til å være begrenset, fordi skogen har mangelfull kontinuitet og fordi det generelt er små mengder med dødved av andre trær enn bjørk. Det finnes imidlertid lommer eller kjerneområder innenfor planområdet med noe større potensial. To områder fremheves spesielt, det ene er ei frodig li i østkanten av planområdet, det andre er et kalkrikt bergutspring ovenfor skoggrensa hvor det finnes en del arter som ikke er registrert andre steder innenfor området (Jacobsen & Bjerke, 2006).

Det første området, den frodige skogslia, vurderes til å være av regional, eller middels stor verdi. Dette fordi denne naturtypen begynner å bli mangelvare i regionen, spesielt i nærområder til kommunesentre. Det andre kjerneområdet er en generelt vidt utbredt naturtype i Indre Troms og er ikke så sterkt truet av menneskelig aktivitet. Verdien vurderes derfor til lokal eller liten. Dersom området hadde fått stått uberørt over tid ville urpreget sakte kommet tilbake, og potensialet ville derfor kunne bygges opp over tid (Jacobsen & Bjerke, 2006).

Det er ikke funnet et spesielt høyt antall dyrearter i området eller arter som står på rødlista. Men området er trekkområde for store rovdyr og elg. Den samlede vurderingen av faunaen i området er satt til middels verdi (Jacobsen & Bjerke, 2006).

Konsekvenser og betydning

Inngrepet er av omfattende størrelse, selv om ikke hele planområdet vil bli direkte berørt av inngrep. Hvorvidt kjerneområdene beskrevet ovenfor blir berørt av inngrep var ikke mulig å si på det tidspunkt da konsekvensanalysen ble utarbeidet. Men av inngrepets omfang var det

naturlig å gå ut ifra at de langsiktige konsekvensene ville berøre kjerneområdene og påvirke den negativt (Jacobsen & Bjerke, 2006).

Det er sannsynlig at selv det kjerneområdet som ble verdsatt til regional verdi ville bli berørt i den utstrekning at området vill bli redusert til uten spesiell verneverdi. Inngrepets omfang på vegetasjon og flora vurderes derfor til middels negativt. Utbyggingen vil føre til at mye av skogen må fjernes. Dette vil få konsekvenser for dyrearter som krever større sammenhengende skogsområder. De vil nok trekke bort til nærliggende og mer uberørte områder. Arter som er mer generalister vil kunne finne lommer av skog som kan fungere som leveområder. Utbyggingen vil medføre økt menneskelig aktivitet og ferdsel i området, som igjen vil medføre økt grad av forstyrrelser (Jacobsen & Bjerke, 2006).

Åpning av området gjennom hugst og etablering av gresskledde alpinbakker kan gi bedre beiteforhold for flere pattedyr. Noe som igjen kan føre til bedre jaktforhold for rovdyr. Enkelte arter vil kunne få positive påvirkning, men i det store og hele vil inngrepet føre til negativ påvirkning. Omfanget vurderes til å være middels negativt for viltet (Jacobsen & Bjerke, 2006).

NINA konkluderer i sin analyse med at den samlede naturverdien for området er vurdert til liten til middels verdi, og at inngrepets omfang på naturmiljøet vurderes til å være middels negativt. Tiltaket vil dermed ha liten til middels negativ konsekvens på det samlede naturmiljøet (Jacobsen & Bjerke, 2006).

Som oppfølging og avbøtende tiltak foreslås det at det bør gjennomføres ytterligere og grundigere undersøkelser i området, blant annet for å avklare forholdene til sopp og lav. I tillegg trekkes det frem at kjerneområdet i østkanten av planområdet bør spares for inngrep og evt. gjerdes inn for å hindre ferdsel. Alpintraseene bør legges utenom det andre kjerneområdet, og det bør også vurderes inngjerding på dette. I tillegg bør enkelttrær spares i området siden disse bidrar mest til områdets potensial (Jacobsen & Bjerke, 2006).

Til slutt anbefaler NINA at det blir utarbeidet overvåkingsprogram for naturmiljøet dersom utbyggingen blir utført. Dette for å få mer kunnskaper om effekter av inngrep og avbøtende tiltak.

6. Resultater og analyser

6.1 ***P1: Hvordan har ulike interesser blitt ivaretatt i utviklingen av Målselv fjellandsby?***

Målselv kommune hadde i 2004 utarbeidet og vedtatt en strategisk næringsplan for kommunen. I denne planen var det blant annet en ambisiøs målsetting om at Målselv skulle bli Nord-Norges viktigste vinterdestinasjon. Siden denne målsettingen var av en et slikt omfang var kommunen klar på at skulle den realiseres var det viktig å ha en plan på hvilke ressursen som ville være nødvendige å få på plass i en tidlig fase av et eventuelt prosjekt, samt kartlegge hvilke utfordringer som kunne skape vansker med å få realisert større prosjekter i kommunen.

Da utbyggerne kom til kommunen og presenterte ideen, så kommunen med en gang at det ikke ville være mulig å realisere prosjektet uten at man kom til enighet med reindriftsnæringa.

”Det er det som, det blir stygt å si er skjæret i sjøen, men i og med at dette er et anlegg som går inn i et hardt presset beiteområde anså vi reindrifta som den viktigste utenforstående parten som de måtte komme i dialog med. Og det var de, utbyggerne som måtte i dialog med dem. Det gav vi beskjed om ifra dag en..”

6.1.1 Konsekvensanalyser

I tillegg til reindriftsnæringen var også landbruket og dyre- og planteliv viktige faktorer, som det ville være nødvendig å få kartlagt. I denne forbindelsen ble det utarbeidet konsekvensanalyser for hele områder innenfor de tre fagområdene landbruk, reindrift og naturmiljø. Ifølge kommunen og utbygger var det ikke store overraskelser som kom frem av disse rapportene. Mye av tallmaterialet som har ligget til grunn for analysene var allerede benyttet i utredninger som var gjort i forbindelse med utvidelse av forswarets skytefelt i Mauken-Blåtind, og det var derfor allerede kjent for kommunen. Det var derfor ikke så mye

ny informasjon som kom frem, man visste allerede at området ikke ligger i et kalvingsområde eller trekkvei for rein, men er et område som i enkelte år kan være et viktig vårbeite.

For utbyggerne var det et viktig aspekt at alle grunneierne i området måtte være positive til ideen og inkludert i arbeidet for at prosjektet idet hele tatt skulle kunne la seg realisere. I utgangspunktet var det da ti grunneiere, men utbyggerne valgte å ta med reindriftsnæringa som en ellefte grunneier. Selv om de ikke har eierskap eller hjemmel til en eiendom, men en beiterett. Og denne rettigheten anså utbyggeren til å være av like stor verdi som et eierskap. Utbyggerne gikk derfor tidlig i dialog med reindriftsnæringa. De forhandlet frem en avtale der beiterettene ble likestilt med en grunneierrett. Dette medførte at reindriften ble inkludert som en likeverdig part i grunneierlaget. På denne måten unngikk utbyggerne en potensiell konflikt som følge av knapphet på en ressurs. I denne sammenheng kan arealet sees på som en ressurs. Den kan nyttes til både hyttefelt, beiteområde eller bli liggende urørt. Det siste alternativet medfører ikke noen økonomisk verdiskapning på området mens de to første helt klart bidrar til å øke verdien av området. Imidlertid er de i konflikt med hverandre siden begge bruksmåter ikke kan foregå på arealet samtidig. Ved å forhandle frem en avtale der reineierne blir inkludert på samme vilkår som grunneierne internaliseres denne konflikten siden de to gruppene kan realisere verdiskapning på arealet sammen.

Ifølge utbyggeren er denne formen for avtale et vesentlig moment for å kunne realisere prosjektet. Hver enkelt grunneier eller rettighetshaver tar med seg sin del inn i samarbeidet, men så fordeles fortjenesten likt uavhengig av hva eiendommen blir brukt til innenfor prosjektet. Dermed unngår man fellesgodeproblematikken.

”Så måten vi kom i havn med disse rettighetshaverne på var da at de fikk sine like retter som grunneierne. Dvs. at når vi bygger ut anlegget og skaper verdier skal reindriften ha en elleftepart av verdiskapinga, slik at hver og en av grunneierne og også reindriften får en like stor andel. Og det var også et vesentlig poeng eller moment for å få dette til.”

Når det gjelder konsekvensanalysen som omhandlet naturmiljø var det, ifølge kommunen, ikke noen store overraskelser. Det har vært mye informasjon tilgjengelig om hvilke naturkvaliteter som finnes i kommunen, ikke minst pga. nærheten til Tromsø og forsvarets nærvær.

”Målselv har vært gjenstand for usedvanlig mange undersøkelser, både for studenter i forbindelse hovedoppgaver og doktoroppgaver og ellers utredninger, spesielt fra universitetet i Tromsø.”

Kommunen hadde nettopp gjennomført en reguleringsplan for et hyttefelt i en annen del av kommunen hvor det kom innsigelser fra fylkesmannen over at høggproduktiv furuskog ble berørt. Dette førte til at kommunen fikk utbygger til å unngå slike områder i sitt planutkast. Utbyggerne hadde også, gjennom sin erfaring fra tidligere prosjekter, en god oppfatning av hvilke momenter konsekvensanalysene ville avdekke. Dermed ble enkelte områder i og rundt det planlagte anlegget ikke innlemmet, eller omgått i planene. På denne måten ville man unngå eventuelle protester fra utenforstående, naturvernorganisasjoner eller innsigelser fra Fylkesmannen

I konsekvensanalysen som tok for seg landbruket og landbruksinteresser var også denne i stor grad basert på allerede tilgjengelig datamateriale. En stor del av dette materialet var produsert av kommunens landbruksavdeling. Resultatene av denne analysen kom dermed heller ikke overraskende på verken kommune eller utbyggere. Det som derimot blir trukket frem som en overraskende faktor er reaksjonen til sauebøndene i området. Det var avvisende til hele ideen og prosjektet. Denne reaksjonen kom i forkant av publiseringen av rapportene. For å løse opp situasjonen tok kommunen initiativ til et møte mellom sauebønder, utbyggere og kommunen. Her kom det frem at sauebøndene var kritiske til samarbeidet mellom kommunen og utbyggere. De så ikke at kommunen skilte godt nok mellom sine roller som næringsutvikler og planmyndighet.

”Vi oppfattet det en periode som om at sauenæringa så på kommunen som det samme som Målselv utvikling, at vi var på parti.”

Det ble derfor tatt initiativ til bedre dialog mellom kommunen og de berørte sauebøndene i området. I forkant av at rapporten ble presentert ble det i juni 2006 arrangert et beiteseminar hvor det deltok eksperter fra UMB og representanter fra interesseorganisasjoner lokalt og regionalt samt de berørte sauebøndene og kommunen. Her ble en del misforståelser oppklart og mye av faktamaterialet gjennomgått. Resultatet av seminaret ble et sett med avbøtende tiltak. Her fikk sauenæringa gjennomslag for blant annet hvordan inngjerding, oppsyn, kanalisering av trafikken etc. skulle gjennomføres. I tillegg til de konkrete tiltakene i det berørte området ble det avsatt ett fond tiltenkt avbøtende tiltak i fremtiden. Her kan beitenæringa søke om midler hvis det dukker opp behov som til nå ikke har vært kjente.

6.1.2 Avbøtende tiltak

Som nevnt ovenfor ble det som et resultat av et beiteseminar, laget et utkast til avbøtende tiltak som skulle ivareta sauenæringas interesser i området. I tillegg til disse tiltakene ble det også presentert sett med avbøtende tiltak ovenfor reindrift og naturmiljø. Ifølge utbygger var alle disse tiltakene ting som de selv hadde vært forberedt på eller bidratt til å komme frem til. Det var viktig for utbygger å ha et visst trykk, eller moment og fremdrift i prosessen, derfor var det viktig for dem at det ikke skulle bli for mye oppstyr eller debatt omkring prosjektet. Ting som kunne bremse opp prosessen var det viktig for utbygger å komme i forkjøpet av.

”Derfor var vi selv i forkant og planla hvordan avbøtende tiltak kunne være ut fra de erfaringene vi hadde og ut fra de konsekvensene vi så dette tiltaket kunne føre til. Og dette falt i god jord hos de fleste.”

Som et resultat av denne holdningen både hos kommune og utbygger, ble hele arbeidet med konsekvensanalyser og reguleringsplanen gjennomført på 12 måneder.

Samtidig som det var viktig for utbygger å unngå store konflikter og holde tempoet oppe i planarbeidet, var det viktig å ivareta kvaliteten på naturen i området. I et prosjekt som dette er det naturen som er attraksjonen som selges, og tar man ikke vare på den mister prosjektet sin tiltrekningskraft.

”Så natur og ta vare på naturen var vesentlig for oss når vi tenkte planlegging, rett og slett fordi det var kommersielt eller økonomisk viktig.”

6.1.3 Statskogs involvering i planarbeidet.

Statskog har ikke bidratt i planleggingen av prosjektet. Det er ikke kjent om de har hatt noen innvendinger av betydning. På hjemmesiden til Statskog er det gjengitt en artikkel i avisa Nordlys hvor følgende står:

”Jeg tror at samarbeidet med de private grunneierne skal gi gode resultater og ringvirkninger til næringslivet i området, sier Jørgen Nerdal, eiendomssjef i Statskog Troms”. (Statskog 2008A)

For Statskog har det vært et økonomisk attraktivt prosjekt å gå inn i. Det var Statskog lokalt som hadde engasjementet og fokus på prosjektet i starten, men det var nødvendig med en sentral runde og godkjenning før de kunne gå inn i prosjektet for fullt. Dette følger av prosjektets størrelse og økonomiske omfang samt Statskogs organisering. Likefullt kan man si at engasjementet og interessen for prosjektet ligger lokalt.

”Når det gjelder distanse mellom partene tror jeg alle erkjenner at det er vanskeligere jo større distanse man får.”

Statskog har et særskilt ansvar for å ivareta rettighetshavere. I denne sammenheng er det som nevnt tidligere reindriftsnæringa som er den viktigste rettighetshaveren i området. Hvordan deres interesser ble ivaretatt gjennom innlemming i grunneierlaget har ikke vært et resultat av Statskogs involvering, men fordi de andre grunneierne og utbyggerne har sett på den løsningen som formålstjenelig. Likevel er det en løsning som er i tråd med det arbeidet Statskog er satt til å gjøre.

Utbyggers proaktive holdning til konflikter blir av trukket frem som en viktig årsak til at det ikke har vært store konflikter undervegs.

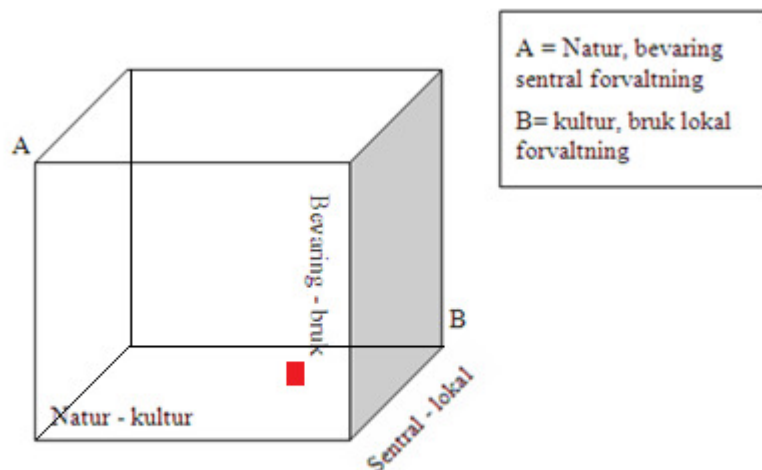
”De har vært veldig flinke til å se hvor evt. konflikter kan oppstå og hvordan man kan komme i forkant av dem eller finne gode løsninger som alle kan være fornøyde med.”

6.1.4 Oppsummering

Det kan virke som det i planarbeidet med Målselv Fjellandsby har vært viktig å holde seg i forkant av eventuelle konflikter. Årsaken til dette har klart vært å hindre stans eller bremsing av prosessen. Det virker som alle involverte parter er fornøyde med hvordan dette arbeidet har blitt gjort, og de viser forståelse for nødvendigheten av det høge tempoet. At dette kan ha gått på bekostning av kvaliteten på utredninger og kartleggingen av konsekvenser blir ikke trukket frem av noen parter.

I figur 4 er det gjort et forsøk på å plassere prosjektet i den tredimensjonale modellen for konfliktforståelse vil det kunne se ut som dette. Prosjektet ligger

med lokalt forankring og har en større grad

Figur 4 Målselv Fjellandsbys plassering innenfor den tredimensjonale modellen for konfliktforståelse (etter Daugstad et.al. 2006)

av bruk og et kulturelt aspekt. Prosjektet legger liten vekt på bevaring av miljøverdier selv om det er tatt hensyn til slike verdier i utformingen av prosjektet. Dette skulle kunne skape potensielle konflikter med organisasjoner eller interessenter som ønsker større grad av bevaring og vektlegger den ”uberørte” naturen. At det ikke har oppstått konflikter mellom disse ulike posisjonene innenfor modellen kan tilskrives at det ikke har vært en motpart i området. Men også kan det tilskrives at prosjektet ligger i et naturområde som ikke sees på som viktig. Myrefjell ligger nært sentrum i kommunen, og er ikke et område som blir benyttet til jakt eller fiske. Dette kan bidra til at området ikke sees på som viktig og at andre områder prioriteres som kampsaker for miljøvernorganisasjonene. Dette er ikke usannsynlig og blir

påpekt av blant annet den lokale jeger- og fiskeforeningen. De peker på at det aktuelle området er ikke et område hvor det drives jakt, fiske eller annen utfart, dessuten pågår det en prosess med utvidelse av Dividalen nasjonalpark og det blir nok sett på som viktigere.

7. P2: Hvordan har Statskog ivaretatt sine målsettinger?

Mange aktører på utsiden av Statskog, både organisasjoner og offentlige organer, er opptatt av den langsiktige effekten av selskapsorganiseringen. Statskog SF oppleves av enkelte som kommersielt ”aggressive” i sin vilje til å utnytte naturressursene i utmarka. Bekymringen retter seg mot at kommersielle hensyn skal overstyre miljøhensyn (Hagen, Arnesen, Ørbeck & Lien, 1999). Flere aktører (MD, DN, Sametinget, DNT, FRIFO, m.fl.) er opptatt av den langsiktige effekten av selskapsorganiseringen. Statskog har selv ved enkelte anledninger omtalt denne balansen. På landskonferansen i 1995 uttalte daværende adm.dir. Aas at dersom penger og natur kom på kollisjonskurs, skulle naturen veie tyngst. (Hagen et. al 1999)

Ifølge en evaluering av Statskog er det, med utgangspunkt i stortingets intensjoner, klart at ny næringsvirksomhet i Statskog uløselig er tilknyttet det å skape nye arbeidsplasser i distriktene (Hagen et. al. 1999). Dette gjenspeiles også i uttalesene til eiendomssjef i Statskog Troms, Jørgen Nerdal, i forbindelse med at Statskog gikk inn i Målselv Fjellandsby:

”Jeg tror at samarbeidet med de private grunneierne skal gi gode resultater og ringvirkninger til næringslivet i området, sier Jørgen Nerdal, eiendomssjef i Statskog Troms.”(Statskog 2008A)

Den samme målsetningen om å gi tilbake til samfunnet kom frem da Statskog valgte å kjøpe aksjer i Blånisselandet, temaparken som ligger inne i fjellandsbyen. Ifølge Statskogs hjemmesider uttalte Dagfinn Reiertsen i Statskog Troms:

”Vi eier 60 prosent av grunnen i Målselv, og driver normalt med jakt, fiske og fritid. Men en av våre oppgaver er også å bidra til å tilbakeføre noe av inntektene vi får fra vår virksomhet.”(Statskog 2008B)

At Statskog valgte å investere i Blånisselandet følger av at de ser på satsingen som et todelt prosjekt. På den ene siden er de grunneier i området og på den andre side er de investor i en temapark som skal ligge innenfor området til Målselv Fjellandsby. Aksjeinvesteringen er ei langsiktig satsing som Statskog har forhåpninger til skal gi avkastning på sikt. Tidspunktet Statskog valgte å investere i aksjeselskapet var i ei tid da det gikk tregt med aksjesalget, og de valgte å gå inn da for å bidra til videre fremdrift i prosjektet.

Videre virker det som at Statskog er gått inn i prosjektet fordi det ligger i ett område hvor de er grunneier. Og de har som en av sine målsetninger at de skal jobbe aktivt for å være med på næringsutvikling i de områdene hvor de er stor grunneier, eller på de eiendommene de er i besittelse av eller i tilknytting til resurser som finnes på disse eiendommene.

Forhåpningene til Statskog med å gå inn i prosjektet er også av en todelt karakter. Begge dreier seg om verdiskapning, men i ulik grad. Det ene er en ren verdiøkning eller verdiskapning på selve eiendommen som følger av at reguleringsplanen har blitt utarbeidet og vedtatt. Den andre og mer langsiktige verdiskapningen som Statskog trekker frem er ringvirkningene av at prosjektet starter opp. Dette i form av flere arbeidsplasser i området, samt faste årlige inntekter av eiendommen gjennom reiselivsaktivitet.

”Det gir både i pose i sekk, det gir oss rene inntekter og verdiøkning på eiendommen direkte gjennom planene. Det gir et oss også et kjempepotensial for å være med på næringsutviklinga i anlegget og det som vokser opp rundt det. ”

Ved siden av det økonomiske motivet ligger også en ideologisk, samfunnsbevist målsetning om å bidra til lokalsamfunnet, å være med på å skape noe som gir tilbake til det lokale næringslivet. Derfor vil ikke Statskog se seg fornøyd med kun den rene verdiøkningen på

eiendommen som følger av reguleringsplanen, men vil være med på å videreutvikle området og destinasjonen. Dette samsvarer godt med et viktig element innen sosialt entreprenørskap, ønsket om å både skape økonomisk og sosial verdi. Det er derimot ikke rendyrket sosialt entreprenørskap som er Statskogs motiver. Der hvor en sosial entreprenør starter prosjektet av sosiale eller ideologiske motiver om å gjøre verden til et bedre sted har den sosiale delen av prosjektet for Statskog heller mer en karakter av å være en viktig del av en helhetsvurdering, men det er ikke ene og alene det som har gjort utslaget til deres handlinger. I Statskog blir det sammenlignet med den tradisjonelle bondekulturen som ofte handler om at man skal videreutvikle gården og sørge for at det er grunnlag for fremtidige inntekter.

”Den holdninga mener jeg Statskog også har i sitt system. Så når noe skjer på en eiendom som skaper verdier eller gir en verdiøkning på eiendommen så kan vi selge eller høste den økningen. Da er det mer fornuftig å se på om vi kan være med på å investere tilbake en del av de pengene og skape fremtidige inntekter.”

Denne rollen som aktiv bidragsyter i samfunnet blir også trukket frem av utbygger. Prosjektet var avhengig av å kunne bruke alt arealet i området, og Statskog satt som grunneier av omtrent en tiendedel.

”Og for Statskog sin del så var kanskje like viktig at vi sa at er dere ikke med så bremser dere faktisk opp utviklingen i dette området. Det var kanskje en av de tingene som gjorde at de følte ett vist press.”

Det kan altså virke som om økonomi og aktivt bidrag til samfunnsutvikling i lokalsamfunnet har vært viktige motiver for Statskog i deres involvering i prosjektet.

Statskog har, som nevnt tidligere, også en oppgave med å ivareta statens eiendom som grunneier, og at de skal utvikle verdipotensialet som er i eiendommene samtidig som man skal ivareta allmennhetens tilgang til friluftslivsmulighet, natur, jakt og fiske.

Når det gjelder ivaretagelse av naturkvaliteter og allmennhetens adgang til jakt, fiske og friluftslivsmuligheter er det ikke noe som tilsier at dette har blitt nedprioritert.

Problemstillingen som Aas omtalte i 1994, og slutningen om at naturen skulle veie tyngst om den kom på kollisjonskurs med penger og kravet om inntjening ser ikke ut til å være en aktuell problemstilling i dette prosjektet.

Statskog trekker frem forholdende rundt og i området hvor Målselv Fjellandsby ligger.

Statskog eier ca 10 % av det totale arealet som er inkludert i utbyggingsplanene. De mener derfor at det blir feil å trekke frem Statskog som eneansvarlig for naturverdiene i området.

Videre må man skille på hvilken beliggenhet den området har.

Det blir trukket frem at dette er en kjent problemstilling for Statskog, og at de er beviste på at den ene siden ikke skal ignoreres på bekostning av den andre. For Statskog er det egne miljøpolicyer som går på å ivareta de store helhetlige eiendommene hvor det finnes sammenhengende områder urørt natur. Dette er såkalte inngrepsfrie områder hvor man skal tone ned intensiteten på utvikling. I områder som er nærmere befolkningssentre og hvor det er aktivitet fra før, er det mer åpent for å se på mulighetene. Av denne grunn er Målselv Fjellandsby ikke et prosjekt hvor problemstillingen med motsetningen mellom naturvern og økonomi gjør seg gjeldende. Denne oppfatningen støttes også delvis av jeger og fiskeforeningen, som mener utviklingen i området ikke har gått på bekostning av allmennhetens adgang til verken jakt, fiske eller friluftsliv. Hvorvidt utviklingen har gått på bekostning av naturverdier ønsker de ikke uttale seg om i dette tilfellet, men sier at de på generelt grunnlag ikke har noe å utsette på hvordan Statskog forvalter statsgrunnen i Troms, og måten de håndterer bruk og vern på.

7.1.1 Oppsummering

Statskog har en todelt satsing i prosjektet, de er grunneier i området og er med på lik linje som de andre grunneierne. De får sin del av verdiskapingen på eiendommene og overskudd fra tomtsalg. I tillegg har de investert i aksjeselskapet som skal bygge og drive temapark inne i Fjellandsbyen. Motivet bak kan neppe sies å være rendyrket sosialt entreprenørskap. De har

investert på bakgrunn av et ønske om langsiktig inntjening, men også for å ivareta sin rolle som bidragsyter i samfunnet.

Når det gjelder motsetningsforholdet mellom økonomi og naturvern, gjør eiendomsforholdene i området og prosjektets egenart gjør at det ikke kan sies å være en aktuell problemstilling. Denne oppfatningen støttes også av andre involverte og berørte parter.

Ikke lett å trekke entydig konklusjon. Det er en utbredt oppfatning i Statskogs omverden at Statskog i det store og hele har maktet denne balansen akseptabelt så langt, men at det finnes eksempler på det motsatte. Det er en utbredt oppfatning blant de eksterne interessentene at Statskog SF i hovedsak har ivaretatt miljøhensyn på en tilfredsstillende måte (Hagen et. al. 1999).

7.2 P3: Hvordan opplever andre involverte aktører at Statskog har påvirket prosessen?

Statskog er som nevnt en av ti grunneiere i området, disse har gått sammen i et grunneierlag og har forhandlet frem en avtale sammen med Målselv utvikling som står bak prosjektet. I tillegg til de ti grunneierne er reindriftsnæringa tatt med som en ellevtepart pga. sine bruksretter i området. Avtalen er slik alle deler inntektene fra tomtosalg likt, uavhengig om ”sin” eiendom kun er benyttet til fellesareal, vei, infrastruktur etc. formålet med en slik avtale er å eliminere evt. støy og uenighet omkring hvem som skal holde arealer til de delene av anlegget som ikke gir rene inntekter, slik som tomtosalg gjør.

”Fordi får vi ikke bygd vei, så får vi heller ikke bygd hotell og derfor er veien like mye verdt som hotellet.”

Statskog var ikke delaktig i forhandlingen av denne avtalen. Dette siden de ikke var involvert i prosjektet på det tidspunktet da avtalen ble forhandlet frem. De ni andre grunneierne og utbyggeren hadde allerede vært gjennom lange runder med forhandlinger og hadde så godt

som fullført dette da Statskog ble koblet inn. Statskog fikk dermed mindre muligheter til å være med på å påvirke avtalen og dens innhold. Avtalen ble likevel godtatt av Statskog, og de karakteriserer avtalen og dens innhold som en akseptabelt, men legger til at det kan hende de ville hatt innspill og kommentarer dersom de hadde vært inkludert tidligere i forhandlingene.

”Da Statskog plutselig viste seg å ha en eiendom i området, plutselig i den forstand at vi ikke var koblet inn tidligere. Så måtte vi ta standpunkt til den avtalen som var mellom grunneierne og selskapet, og vi så det vel som en forholdsvis grei avtale å gå inn på, men det kan vel hende vi ville hatt noen innspill å kommet med til den om vi hadde vært med tidligere i prosessen.”

Utbygger legger ikke skjul på at de var avhengige av å få inkludert Statskogs eiendommer i området, for å kunne gjennomføre planene om en fjellandsby. Da de kontaktet Statskog presenterte de avtaleformen mellom grunneierne, at alle grunneiere er like mye verdt for prosjektet, og skulle de få gjennomført denne ideen så var det ikke tid til særinteresser. Derfor var avtalen slik at alle eiendommene verdsettes likt uavhengig av hva som bygges på dem. Dette aksepterte Statskog, og ifølge utbygger, fikk de tidlig indikasjoner på at denne avtaleformen virket som en fornuftig løsning for Statskog. Denne oppfatningen bekreftes av Statskog.

”Det er ikke tvil om at det i grunneierperspektiv er en interessant avtale mellom grunneierlaget og selskapet, det at man er sikret en viss andel av grunnverdien og at man har også en mulighet til å ha en aktiv rolle i utviklinga.”

Målselv Fjellandsby er et stort prosjekt, og den første store vinterdestinasjonen i Nord-Norge. Ifølge både kommune, utbygger og Statskog er grunnlaget blant annet flyplassen som ligger så nært og at man har også god geografisk plassering i forhold til bosettningsområdene i Troms. Statskog sier selv at de tidlig så mulighetene og potensialet i dette. De hevder også å ha en betydelig kompetanse på denne typen avtalevirksomhet, og at dersom de hadde vært delaktige

på et tidligere tidspunkt ville de vært mer aktive i arbeidet. Hvorfor de ble ikke kontaktet tidligere, og i større grad inkludert i arbeidet med å fremforhandle avtalen med de andre grunneierne har de ikke noen forklaring på. Heller ikke utbygger har en forklaring på det, annet enn at det var dukket opp undervegs. Statskog vil uansett ikke si det for sikkert at det ville blitt større praktiske endringer på avtaleinnholdet dersom de hadde vært med fra starten. De er fornøyde med den avtalen som foreligger.

7.2.1 Oppsummering:

Statskog har av ukjente grunner blitt inkludert i arbeidet med avtaleforhandlingen på et sent tidspunkt. De valgte å gå med på den avtalen som forelå da og mente det var en akseptabel og interessant avtaleform. De kunne nok tenkes å ha hatt innspill dersom de var inkludert tidligere, men om dette ville ført til endringer av praktisk betydning i avtaleinnholdet er det ikke mulig å si noe om. Ifølge utbygger har Statskog stått på likefot med de andre grunneierne. De har ikke bidratt utover det at de har vært en likeverdig grunnier, verken mer eller mindre.

7.3 P4: Hvilket organisasjonsperspektiv passer på Statskog i denne prosessen?

Innenfor det rasjonelle/instrumentelle organisasjonsperspektivet sees mennesket, som nevnt tidligere, som begrenset rasjonelt. Vi er i stand til å vurdere et begrenset antall alternativer og effektene av disse. Beslutningstakere har begrenset tid og analysekapasitet over for de problemer og oppgave de møter (Olsen 1988). Noen typer atferd gjøres mer sannsynlig enn en annen type (Egeberg 1989). I dette organisasjonsperspektivet ser ledelsen på organisasjonen som et middel for å oppnå et mål. Beslutninger tas gjennom et hierarkisk system.

Motsatsen til dette er det institusjonelle organisasjonsperspektivet, hvor eksistensen av formelle organisasjonsstrukturer ikke benektes, men strukturens betydning for faktisk organisasjonsatferd tones ned, og det vil forventes svake sammenhenger mellom organisasjonens ytre formelle normative struktur og faktisk beslutningsatferd (Egeberg 1984).

Faktisk atferd avspeiler ekspressive og symbolske behov så vel som instrumentelle hensyn, og atferden vil i større grad reflektere uformelle normer (Egeberg 1984).

I prosessen med utviklingen av Målselv fjellandsby har det i stor grad vært et lokalt engasjement i Statskog som har bidratt til deres deltakelse i prosjektet. Da prosjektet begynte å komme i gang for alvor og det ble snakk om å gå inn med aksjekapital i Blånisseland var det derimot helt nødvendig med en vurdering og godkjenning sentralt i Statskog. Denne investeringen var av en slik størrelse og omfang at det var nødvendig med fullmakter. Det var derfor nødvendig at prosjektet måtte det opp til vurdering og godkjenning sentralt, før Statskog lokalt kunne gå videre med involveringen. Statskogs organisering og styringsform tilsier at det nå videre fremover vil være nødvendig med mer sentral involvering, enn det har vært i tidligere faser av prosjektet. Dette følger av størrelsen og omfanget på investeringene som er gjort. At denne sentraliseringen er et resultat av et ønske om å ha mer avstand mellom beslutningstakere og involverte parter blir avvist.

”Når det gjelder distanse mellom partene tror jeg alle erkjenner at det er vanskeligere jo større distanse man får. Så jeg tro overhodet det ikke har noe med det å gjøre at man ønsker det.”

Målselv fjellandsby er som nevnt Nord-Norges største vinterdestinasjon, og har bidratt til å skape flere arbeidsplasser i kommunen. Dette har vært et viktig argument for at Statskog har involvert seg i prosjektet, og samsvarer direkte med deres målsetting og pålagte oppgaver. Gjennom involveringen i Målselv Fjellandsby opptrer Statskog dermed som en rasjonell/instrumentell organisasjon som kanaliserer sine ressurser mot målsetninger som er bestemt på forhånd. Videre har Statskogs organisering og hierakiriske oppbygning klare trekk som sammenfaller med instrumentelle organisasjoner. Imidlertid har engasjementet og initiativet for satsingen i denne saken oppstått lokalt. I en rendyrket instrumentell organisasjon ville også dette stammet fra ledelsen, eller sentralt hold. Selv om det for Statskog var nødvendig med en sentral vurdering av realisme og lønnsomhet i prosjektet, og en godkjenning for å kunne gå videre skiller dermed organisasjonens seg fra det klassiske bildet av en instrumentell organisasjon.

I institusjonaliserte organisasjoner er det ofte langsomme prosesser, som sjelden er planlagte, som bidrar til å skape en bestemt kultur innen organisasjonen. Dette bidrar til at organisasjonen får en egenverdi, og ivaretagelse av denne kulturen eller sjelen blir et mål i seg selv. I en vurdering gjort etter at Statskog ble omorganisert påpekes det en viss kultur innad i Statskog. Denne kulturen har vært preget av at skogsarbeid er en spesiell livsform, og ansatte beskrev seg som et ”stillfarende folkeslag” (Hagen et. al. 1999). Denne rolige og sindige kulturen blant de ansatte blir ansett som en av grunnene til at nedbemanningen og organisasjonsendringen foregikk i det stille. Videre trekkes det frem at det er flere ulike typer oppgaver som utføres i Statskog, men kulturen er mest tydelig som forvalter-grunneierorientert (Hagen et. al. 1999). At grunneierrollen er viktig blir også bekreftet av informantene i Målselv.

”Et av de store mantraene til Statskog er jo at i alle saker som dreier seg om eiendom, for eksempel jordskifte eller ekspropriasjon, så er det slik at Statskog er ett selvstendig rettssubjekt og en grunneier som alle andre og skal oppføre seg etter lovverket på det viset. Man skal ha samme rettigheter og plikter.”

Institusjonelle omgivelser preges av at det finnes verdier og normer for hva som er akseptable og riktige tenkemåter. På grunn av den regellignende karakter og den allmenne utbredelse disse verdier og normer får, kalles de institusjonaliserte, rasjonaliserte myter (Christensen 1991).

Også forvalterrollen karakteriserer deler av Statskogs motivasjon og grunnlag for å velge å bli med på satsingen i Målselv. Det virker som om det er en kultur i Statskog som minner om det Hagen (et. al 1999) beskriver som skogsarbeiderkultur. En av hovedoppgavene til Statskog er å forvalte eiendommene best mulig og legge et grunnlag for fremtidig verdiskapning på dem. Måten dette blir gjort på og beskrevet på minner om det som på folkemunne kalles sunt bondevett. Dette kan komme av at Statskog i stor grad arbeider med natur, og i tilknytning til tradisjonelle landbruksrelaterte oppgaver. Dette synet eller kulturen kommet til syne i beskrivelsen av hvilke motiver Statskog har hatt for å bli med i prosjektet.

”Den gamle tradisjonelle grunneieren eller bonden, har det i blodet at han slakter ikke eiendommen sin og bruker pengene på sydenferie. Hvis han selger en del av eiendommen skal pengene investeres i noe annet på eiendommen som kan føre til videre fremtidige inntekter for kommende generasjoner, og så videre... Den holdninga mener jeg Statskog også har i sitt system. Så når noe skjer på en eiendom som skaper verdier eller gir en verdiøkning på eiendommen, så kan vi selge eller høste den økningen. Da er det mer fornuftig å se på om vi kan være med på å investere tilbake en del av de pengene og skape grunnlag for fremtidige inntekter.”

Kanskje kan noe av denne stillfarende kulturen være en medvirkende årsak til at Statskog aksepterte grunneieravtalen, selv om de innrømmer at de ville vært mer aktive, og hatt klare innspill til innholdet i avtalene dersom de hadde vært involvert i forhandlingene på et tidligere tidspunkt. Dette vil bli spekulasjoner, men det er nærliggende å tro at den holdningen og kulturen som er beskrevet ovenfor ville tilsi en slik holdning.

7.3.1 Oppsummering

Selv om det klart hersker en spesiell bedriftskultur innenfor Statskog er det ikke mulig å se at denne har påvirket eller vært årsak til Statskogs involvering i Målselv Fjellandsby. Motivet for å satse på dette prosjektet dreier seg om at Statskog var grunneier, og at de ved å bli med på arbeidet fremfor å selge kunne skape grunnlag for fremtidige inntekter. De har hatt en holdning i prosessen som minner om det Hagen (et. al. 1999) karakteriserer som en sindig skogsarbeider.

8. Konklusjoner

8.1 P1: Hvordan har ulike interesser blitt ivaretatt i utviklingen av Målselv Fjellandsby?

Prosjektet ligger med en sterk lokal forankring og er i høy grad basert på bruk og et kulturelt aspekt. Det er lite fokus på miljøverdier, selv om det er tatt hensyn til slike i utformingen av prosjektet. Dette skulle kunne skape potensielle konfliktsituasjoner. At det ikke har vært større konflikter i løpet av prosessen med planlegging og etablering av anlegget må nok tilskreves delvis at utbygger har hatt et mål om å unngå konflikter eller å kvele dem så tidlig som mulig, samt delvis at anlegget er lokalisert til et naturområde som ikke regnes som spesielt viktig.

”Vi har fått full backing fra lokalsamfunnet. I tidlig fase var det overraskende nok ingen former for protester. Det var jo også praktisk talt ingen merknader på konsekvensutredninger og reguleringsplan, så godt som ingen.”

8.2 P2: Hvordan har Statskog ivaretatt sine målsetninger?

Det er uten tvil slik at Statskog har nedprioritert naturvern fremfor inntjening og sosialt bidrag i dette prosjektet. Dette er for øvrig ikke i strid med Statskogs pålagte oppgaver og retningslinjer. Når det gjelder motsetningsforholdet mellom økonomi og naturvern, gjør eiendomsforholdene i området og prosjektets egenart at det ikke kan sies å være en aktuell problemstilling. Denne oppfatningen støttes også av andre involverte og berørte parter.

”Vi er med i prosjektet for å markere at vi er grunneier i området, og at vi har som en av våre hovedmålsettinger at vi skal jobbe aktivt med næringsutvikling i de områdene hvor vi er stor grunneier, eller på våre eiendommer eller i tilknytning til de resursene som finnes på våre eiendommer.”

8.3 P3: Hvordan opplever de andre aktørene at Statskog har påvirket prosessen?

Statskog har av ukjente årsaker ikke vært delaktig fra oppstarten av prosjektet, men har kommet til undervegs. Derfor har de ikke bidratt utover det man kan forvente av en likeverdig grunneier. Selv om Statskog innehar stor kompetanse på feltet har de akseptert avtalen uten selv å komme med praktiske endringer. De involverte partene deler denne oppfatningen, og mener Statskog har bidratt på lik linje med en hvilken som helst grunneier.

”Statskog har vel ikke bidratt stort mer enn at de er en likeverdig grunnier, verken mer eller mindre.”

8.4 P4: Hvilket organisasjonsperspektiv beskriver Statskog i denne prosessen?

Elementer fra både rasjonell/instrumentelt og institusjonelt organisasjonsperspektiv gjør seg gjeldende i denne sammenhengen. Men det er mest tydelig at Statskog har opptrådt som en institusjonell organisasjon. De rasjonelle/instrumentelle elementene som har preget prosessen tilskriver seg sannsynligvis fra Statskogs organisering og byråkratiske oppbygning. I handling er det institusjonelle organisasjonsperspektivet som er mest tydelig.

8.5 Hovedproblemstilling

Når det gjelder Statskogs motiver og forventinger med sin involvering i prosjektet er det tydelig at de på den ene siden søker de å være profittmaksimerende. Gjennom sine investeringer i aksjeselskapet og valget om å bli med i grunneierlaget vitner det om vilje til å skape inntekter og ønske om inntjening. Samtidig er det ikke tvil om at investeringen også er motiver ut ifra at ønske om å bidra til å hjelpe lokalsamfunnet med å få i gang utviklingen reiseliv som næring og for å skape arbeidsplasser i kommunen.

På bakgrunn av dette kan man si at Statskog har prioritert økonomiske motiver foran natur og miljø, og det er nok i og for seg riktig, men det er ikke hele bildet. Prosjektets egenart og plassering gjør at det ikke er en aktuell problemstilling. Det er ikke snakk om store naturverdier i området, og det blir ikke regnet som et viktig jakt-, fiske eller friluftsområde, derfor kan man si at Statskog har prioritert økonomiske motiver foran naturvern og landbruksinteresser, men det har ikke gått på bekostning av dem. Statskogs potensielt motstridende målsetninger ser derfor ikke ut til å ha hatt noen påvirkning i planleggingen eller gjennomføringen av Målselv Fjellandsby.

Litteratur:

Aas, A. (1994): Fra Skogvæsen til statsforetaket Statskog SF. *Tidsskrift for naturforvaltning* 2/94 s. 46-48.

Aubert, V. (1964): *Sosiologi*. Oslo, Universitetsforlaget.

Brunsson, N og Olsen, J.P. (1990) Kan organisasjonsformer veljas? I: N. Brunson og J.P. Olsen (red): *Makten att reformera*. Stockholm, Carlssons.

Christensen, T. (1991). *Virksomhetsplanlegging – myteskapning eller instrumentell problemløsning?* Oslo, TANO.

Christensen, T. (1994). *Politisk styring og faglig uavhengighet. Reorganisering av den sentrale helseforvaltningen*. Oslo, TANO.

Dalen, M (2004). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo, Universitetsforlaget.

Danielsen, I.E. & Tømmervik H. (2006). Målselv Fjellandsby - Konsekvensutredning, deltema reindrift NINA rapport 179, Tromsø.

Daugstad, K. Svarstad, H. & Vistad O. I. (2006). A case of conflicts in conservation: Two trenches or a three-dimensional complexity? *Landscape research* vol. 31, No. 1 – 19, January 2006.

Deakins, D. & Freel, M. (2006). *Entrepreneurship and small firms*. 4th ed utg. London, McGraw-Hill.

Egeberg, M. (1984). *Organisasjonsutforming i offentlig virksomhet*. Oslo, Aschehoug/Tanum-Norli.

Egeberg, M (1989). *Institusjonspolitik og forvaltningsutvikling. Bidrag til en anvendt statsvitenskap*. Oslo, TANO.

Getz, D. & Carlsen, J. (2005). Family business in tourism: State of the Art. *Annals of Tourism Research*, 32 (1): 237-258.

Granmo, L.P. & Tømmervik, H. (2006). Målselv Fjellandsby - Konsekvensutredning, deltema landbruk. NINA rapport 180, Tromsø.

Hagen, S.E, Arnesen T, Ørbeck, M. & Lien, J. A. (1999). Evaluering av Statskog SF. ØF-Rapport nr. 15/1999, Lillehammer, Østlandsforskning.

Hjulstad, Guri (1994). Fra forvaltningsbedrift- Statens skoger- til statsforetak – Statskog SF. *Kart og plan* 1-94 s.9-12.

Jacobsen, K-O. & Bjerke J. W. (2006). Målselv Fjellandsby - Konsekvensutredning, deltema naturmiljø, NINA rapport 178 Tromsø.

Olsen, J.P. (1988). *Statsstyre og institusjonsutforming*. Oslo, Universitetsforlaget.

Ryen, A (2002). *Det kvalitative intervjuet: fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen, Fagbokforlaget.

Sandberg, A. (2000). Allmennifisering og integrert økosystemforvaltning i Nord-Norge? *Tidsskriftet UTMARK* nr. 1-2000

URL: http://www.utmark.org/utgivelser/pub/2000-1/art/Audun_Sandberg_1.html (lastet 10.04.08)

Sande, A. (2003). Utmarksforvaltning i Nordland. *Tidsskriftet UTMARK* nr. 3-2003

URL: http://www.utmark.org/utgivelser/pub/2003-3/art/Sande_utmark_3_2003.htm (lastet 10.04.08)

Sandal, J-U. (2006). Den Sosiale entreprenør – et Case. *Lund papers in Economic History*. no. 101, 2006. Department of Economic history, Lund University, Sweden.

Schumpeter, J. A. (1934). *The theory of economic development: an inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle*. Cambridge, Mass., Harvard University Press.

Selnes, F. (1999). *Markedsundersøkelser*. Oslo, Tano Aschehoug.

Selznick, P. (1957). *Leadership in administration*. Berkeley, University of California Press.

Simon, H. A. (1965). *Administrative Behavior*. Free Press.

Statskog (2006). *Årsrapport 2006*. Statskog Namsos.

Internett

Statskog (2008 A) *Statskog inn i Myrefjellprosjektet*

<http://www.statskog.no/index.asp?strUrl=1003163i&topExpand=&subExpand>

(lastet 17.06.08)

Statskog (2008B) *Satser 1 million i Blånisseland*

<http://www.statskog.no/index.asp?topExpand=&subExpand=&menuid=1000900&strUrl=//applications/system/publish/view/showobject.asp?infoobjectid=1003882&context=8>

(lastet 17.06.08)

Opus (2008) *Målselv Fjellandsby*

http://www.opus.no/Referanseprosjekter/malselv_Fjellandsby/

(lastet 12.06.08)

Informanter

Even Hegbom adm. dir./Styreleder Målselv Utvikling 10.07.08

Kjell Anfeldtmo leder planavdelingen Målselv Kommune, 10.07.08

Andreas Sletten, konstituert regionleder Statskog Troms 08.07.08

Terje Solstad, leder Målselv Jeger- og Fiskeforening 08.07.08

Vedlegg

Intervjueguide

Statskog og Måselv Fjellandsby

Intervjuet person:

Intervjuer:

Organisasjon:

Sted for intervju:

Dato:

Start:

Stopp:

Merknader:

Innledning

- Kort om meg selv
- Fortelle om formålet med oppgaven/undersøkelsen - kort hva jeg er ute etter.
- Innsamlet data vil bli behandlet konfidensielt og vil ikke være allment tilgjengelig.

Kartleggingsspørsmål/oversiktsspørsmål

- Tilknytting til MF?
- Beskriv din/deres rolle eller deltakelse i planprosessen/prosjektet.

Hovedtemaene

Ivaretagelse av ulike interesser under utviklingen av MF?

- Hvilke interesser har vært spesielt viktige for dere i prosessen?
- Er det noen som har hatt andre, spesielle interesser av prosjektet?
- Hvordan synes du i så fall disse har blitt ivaretatt?

Oppfølging av momenter fra konsekvensanalysene

- Hvordan mener du de kommentarene som kom frem gjennom konsekvensanalysene ble møtt?
- Ble konsekvensanalysene tatt seriøst?
- Var det forskjell på hvilke kommentarer eller avbøtende tiltak som ble møtt/forkastet?
- Synes du det var forskjell på hvem som viste mest vilje til å tilpasse planene til konsekvensanalysene?
- Hvordan synes du Statskog tilpasset seg konsekvensanalysene?

Bruk og vern konflikt eller tre dimensjonal syn?

- Har det vært konflikter i forbindelse med arbeidet? I tilfelle hvilke?
 - Hvordan synes du konflikter har blitt håndtert?
 - Hvem mener du har vist initiativ til å løse dem?
- Hvordan vil du plassere deg/dere og Statskog i forhold til:
 - Bruk – bevaring
 - Natur - kultur
 - Lokal – sentralt

Statskog SF ivaretagelse av egne målsetninger?

- Hvilke faktorer føler du Statskog har prioritert med sin deltakelse?
 - Økonomi
 - Naturvern
 - Næringsutvikling

- Annet?
- Hvordan har Statskog tilpasset seg og sine målsettinger til de andre aktørene?

Statskogs påvirkning i prosessen?

- Hvordan har Statskog bidratt i prosessen?
 - Passiv, aktiv, Pådriver, døråpner osv..
- Hvordan har samarbeidet mellom dere og Statskog vært?
- Har Statskog forholdt seg likt til alle de involverte?
- Føler du det er Statskog lokalt eller sentralt som har bidratt mest i prosessen?
 - Hvem er det som har styrt? Lokal eller sentral ledelse?

Statskogs organisasjonsperspektiv?

- Administrasjonens struktur og påvirkning i deltakelsen?
- Rasjonell/instrumentell
 - Bidrag resultat av organisasjonens målsettinger?
 - Ledelsen bruker organisasjonen aktivt?
- Institusjonelt
 - Bidrag for å opprettholde Statskogs posisjon, rolle i området.?
 - ”Typisk Statskog” å delta?
 - ”Riktig” at Statskog skal være med?

Avslutning

- En oppsummering av hovedpunktene som har fremkommet i intervjuet.
- Er det mer du/dere ønsker å tilføye?
- Klarlegge hvorvidt det er mulig å ta kontakt hvis det er noe som skulle dukke opp i etterkant - begge veier.

